

Utvalg:	Innovasjonsutvalget	Dato: 21.05.2025
IU-sak: 17/25		Arkivsaknr.:

Historiske og nåværende innovasjoner fra UiB – en temautstilling

Bakgrunn og formål

I forbindelse med 200-års jubileum av Universitetsmuseet, samarbeider Universitetsmuseet med Forsknings- og innovasjonsavdelingen om en utstilling rundt innovasjoner som kommer fra UiB. Utstillingen har som formål å fremheve UiBs rolle i utviklingen av innovative løsninger historisk og i samtiden, øke bevisstheten rundt innovasjonskulturen ved universitetet, og inspirere til videre innovasjon.

Målgruppe

Primære målgrupper er studenter, ansatte og samarbeidspartnere som besøker UiB.

Videre arbeid

Endelig utvalg av innovasjoner vi ønsker å sette søkelys på i utstillingen skal avklares med Universitetsmuseet. Detaljert planlegging av utstillingens layout, finansiering, kommunikasjon, og eventuelle interaktive elementer vil bli utarbeidet i neste fase av prosjektet.

Utstillingens innhold

Utstillingen vil være todelt:

1. Historiske innovasjoner

Inntil 8 sentrale innovasjoner vil bli utstilt i Læringsarenaen i NG5 i forbindelse med innovasjonsdagen og kan deretter flyttes til forskjellige universitetsbygg som midlertidig utstilling.

Noen mulige innovasjoner som kan stilles ut:

- **Oppdagelse av leprabasillen (1873):** Gerhard Armauer Hansen oppdaget leprabasillen i 1873 og fikk iverksatt forebyggende tiltak mot sykdommen gjennom lover som ble vedtatt i 1877 og 1885.
- **Nansenvannhenteren (1893–1896):** Fritjof Nansen utviklet en ny type vannhenter for Framferden, 1893–1896. Formålet var å kunne hente vannprøver fra store dyp og samtidig måle temperaturen. Nansenvannhenteren slo igjennom internasjonalt og har blitt brukt helt til nyere tid.
- **Bergensskolen i meteorologi (1904):** Professor Vilhelm Bjerknes forskning på luftens fysiske egenskaper revolusjonerte meteorologien og la grunnlaget for moderne værvarsling.
- **Personnummeret (1960-tallet):** På begynnelsen av 1960-tallet hadde ikke Norge et ensartet system for utstedelse av personnummer. Statistisk sentralbyrå (SSB) fikk i oppgave å utvikle et ensartet system, der hver person fikk hvert sitt permanente personnummer. SSB satte ut oppgaven til professor Ernst Selmer, som utviklet en løsning med to kontrollsifre, slik at det skulle bli umulig å taste feil uten at det ble oppdaget. Løsningen brukes den dag i dag.
- **Havstrømmåleren (1960-tallet):** Ivar Aanderaa var svært sentral i utviklingen av et instrument som kunne registrere havstrømmer over lange tidsrom. Aanderaa fikk rettigheter til å produsere og selge havstrømmåleren og etablerte sitt eget. Aanderaa Data Instruments, som firmaet heter i dag, leverer havstrømmålere og andre måleinstrumenter over hele verden.

- **Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD):** Stein Rokkan initierte forskningsdataarkivet NSD for å sørge for et stadig bedre og allment tilgjengelig datagrunnlag for samfunnsvitenskapene. NSD ble et varig bidrag til oppbyggingen av datadelingstjenester for samfunnsvitenskapelig forskning og etter hvert også andre fagfelt. NSD ble i 2021 en del av Sikt – kunnskapssektorens tjenesteleverandør.
- **Krybbedøds kampanjen (1990):** Krybbedød, også kjent som Sudden Infant Death Syndrome (SIDS), er en tilstand der et tilsynelatende friskt barn dør plutselig og uventet uten kjent årsak. På 1980-tallet var det en dramatisk økning i tilfeller av krybbedød i Norge. Trond Markestad fant at en viktig årsak var sovestillingen på magen som ble vanlig på 1970-tallet. Han startet informasjonskampanjen for å forebygge krybbedød med budskapet «la barnet sove på ryggen». Resultatet var en drastisk nedgang i krybbedødstilfeller.
- **Bergensmodellen mot mobbing (1983–1992):** Dan Olweus utviklet «Bergensmodellen» mot mobbing. Den ble først utprøvd ved 42 skoler i Bergen i perioden 1983 til 1985. Tall fra den gang, og fra flere påfølgende undersøkelser, viser at Olweus' metode reduserer mobbing kraftig - med så mye som 50 % i noen tilfeller. Programmet har høy internasjonal status og brukes i dag i Litauen, Island, Sverige, Sveits og USA i tillegg til Norge.
- **Dynawrist (1999):** Håndleddsfixator som brukes ved kompliserte håndleddsbrudd, oppfunnet av Leiv M. Hove og Per Helland. Dynawrist er konstruert slik at pasienten kan bevege håndleddet fra første stund og forkorter behandlingstiden betraktelig samtidig som smertene reduseres.
- **Nordic Neurolab (2001)** er en spin-off fra Haukeland Universitetssykehus og Bergen fMRI group ved UiB. Selskapet ble stiftet i 2001 og selger utstyr og programvare for funksjonell MR, en avansert form for hjerneundersøkelse. Nordic Neurolab har installasjoner i 65 land, hovedkontor i Bergen, samt salg- og servicekontorer i USA og Korea.
- **Bergen 4-dagers behandling (B4DT):** Gerd Kvale og Bjarne Hansen har utviklet et behandlingsprogram som behandler tvangslidelser (OCD) på fire dager. B4DT bygger på over førti års forskning og teoretisk utvikling innen effektiv behandling av tvangslidelser. Den viktigste innovasjonen i B4DT er måten den komprimerer og intensiverer eksponeringsterapi for OCD. Behandlingsmetoden er nå representert på seks kontinenter, og brukes både i klinisk praksis og som modell for videre forskning og opplæring. Den regnes som en av de mest effektive korttidsbehandlingene for OCD som finnes i dag.
- **Continuous Laryngoscopy during Exercise test (CLE-testen) (2006):** EILO (Exercise induced laryngeal obstruction) er en tilstand der strupen snevrer seg under hard fysisk aktivitet, noe som fører til plutselige pustevansker. Bergen var først ut med diagnostikk og behandlingstilbud av denne tilstanden, og en har sammen med Olympus patent på undersøkelsesteknologien som kalles CLE-testen. CLE-testen ble først publisert av John-Helge Heimdal.

2. Nåværende innovasjoner

Disse utstille på Universitetsmuseet. Vi skal velge de mest lovende innovasjonene fra nyere tid i samarbeid med VIS. Aktuelle kandidater presenteres i møtet.

Oppsummering

Saken legges frem for innovasjonsutvalget til drøfting. Innovasjonsutvalget bes om å gi innspill til kandidater til utstillingen.